

Peruskauraa viihdepaketina eli mitä esitetään yleistajuisesti

Teemu Keskisarja: Kyynelten kallio. Kertomuksia seksistä ja väkivallasta. Siltala 2011. 396 s.

Teemu Keskisarjan *Kyynelten kallio* on hankala kirja arvostella suomalaisen historiantutkimuksen perinteeseen perusmediaan, jollainen Historiallinen Aikakauskirja on. Kyseessä on selvästi populaariksi tarkoitettu yleissivistävä – jos tietojen yksittäisiksi jäävistä seksuaalisista poikkeustapauksista katsotaan kuuluvan yleissivistykseen – historian viihdekirja. Käytän sanaa viihdekirja hyvässä merkityksessä, tarkoittaen että kirja on tarkoitettu viihdyttämään. Kirjan tarinat seksistä ja väkivallasta, Suomen ensimmäisistä nimeltä tunnetuista

homoista, eläimiinsekaantujista, raiskaajista ja ristiinpukeutujista, ja näiden saamista rangaistuksista hätkähdyttävät ja järkyttävät viihteen tavoin. Kyynelten kallion kaltaisista kirjoista kuuluisi sanoa, että se on erittäin onnistunut teos puhdasoppisuuden ajan suomalaisen yhteiskunnan ankarasta seksuaalisuuden kontrollista; kiinnostaviin tarinoihin pohjautuva, hyvin perusteltu ja loisteliaasti kirjoitettu. Tämä kaikki on aivan totta. Kun kuitenkin Keskisarja itse selvästi pyrkii provosoimaan keskustelua yleistajuisen historiantutkimuksen luonteesta sekä käsillä olevan kirjan sivuilla että muissa esiintymissään haastatteluista juhlapuheisiin, tartunpa tässä haasteeseen. Kyseessä on myös keskustelu, joka suomalaisessa historiantutkimuksessa odottaa käymistään koko ajan ajankohtaisempana: mikä nykyisessä julkaisupolitiikassa ja julkaisufoorumien pistelaskennassa on historian tutkimuksen ja tiedon popularisoinnin tarve ja tarkoitus ja miten yleistajuistaminen tehdään?

Keskisarja on oikeassa sanoessaan, ettei suomalaisilla rikoshistorioitsijoilla – tai minkään muunkaan alan historioitsijoilla – ole varaa rajata lukijakuntaansa vain toisiin tieteen tekijöihin. Jos lähdetään julkituodusta politiikasta, että on jonkinlainen velvollisuus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, on pakko julkaista jotain myös suomeksi. Jos haluaa julkaista suomeksi, tieteellisiä kustantajia on vähän ja muita on yksinkertaisesti mahdoton houkutella tarttumaan liian vaikeisiin teksteihin. On siis pakko popularisoida ja viihteellistää historiaa. Keskisarja on onnistunut siinä, mutta siinä on kuitenkin myös käsillä olevan kirjan ongelmien risteyspiste. Viihdyttävälle kirjoitustyylille on uhrattu paljon.

Keskisarja sanoo tutkimuksen kielen olevan salakieletä, jonka käyttäjien kanssa hän ei ryhdy leikimään. Keskisarja sanoo kirjan

julkaisutilaisuudessa pitämässään puheessa:

”Rikoshistorian ei kannata viisastella performatiivisesta paradigmasta ja tietoposition diskurssista ja lainata käsitteitä käsittämättömiltä teoreetikoilta. Se on paitsi tarpeetonta myös valheellista. ’Tieteellinen’ kieli sovittaa uusia vaateteita asioille, jotka ovat pohjimmiltaan alastomia. Totuus ei löydy ranskalaisilta dekonstruktionisteilta lainatusta metodista, vaan selaisesta kaurapuurosta, jossa on arkistojen alkuperäislähteitä ja niihin sisältyviä elämätarinoita. Eikä niissä lumppaperille kirjoitetuissa vanhoissa tuomiokirjoissa lue mitään diskursseja ja paradigmoja. Niissä lukee, että Matti löi Heikkiä tai Juho makasi Annan kanssa. Siinä kaikki – ja se on paljon”.¹

Samansisältöisesti, osin samoilla ilmaisuilla, vaikka lainattavaksi turhan monisanaisesti, hän kirjoittaa kirjansa esipuheessa.

En ole koskaan edes kuullut historiantutkijasta, jonka mielestä ”hyvin” – tyylikkäästi ja elegantisti, selkeästi ja täsmällisesti – kirjoittaminen ei olisi tavoiteltavaa. Sen sijaan voidaan olla eri mieltä siitä, mitä ”hyvin” kirjoittaminen on. Pohjimmiltaan nämä mielipiteet liittyvät myös siihen, mitä historia ja historiantutkimus kunkin kirjoittajan mielestä ovat. Keskisarja on oikeassa, jos historia on lähteistä luettavissa oleva tarina tapahtumista ja asioista, joita voi ymmärtää, mutta joita ei ole tarpeen eikä lupa käsitteellistää. Tällaisessa menneisyydessä ei ole, tai ainakaan ei voi tutkia, ilmiöitä, joita lähteissä ei nimeltä mainita. Muu olisi lähteisiin lukemista, Keskisarjan sanoin valehtelua.² Jos taas historiantutkimusta pidetään tieteenalana, jonka tarkoitus on paitsi translitteroida ja nykykielistää menneisyydessä syntyneiden lähteiden kertomat tarinat, myös pohtia sitä, mitä väliä noilla asioilla oli silloin, kun ne tapahtuivat, tai mitä väliä niillä on meille nykyään,

asia muuttuu toisenlaiseksi. Tällainen historiantutkimus edellyttää tekijältään yhteistyötä muiden ihmisten – siis nyky-yhteiskunnan – ja myös muiden tutkijoiden kanssa. Ei voida puhua vain siitä, mikä on minun mielestäni tärkeää, vaan on mietittävä, onko sillä, mikä minun mielestäni on tärkeää, jotain yhteyttä siihen, mikä on muiden mielestä tärkeää. Siihen taas tarvitaan rinnastuksia, yleistyksiä ja käsitteellistämisiä. Omasta mielestäni tämän tiedon pimentäminen lukijalta on, jos ei nyt aivan valehtelua, ainakin puolittotuuksien viljelystä.

Sekä seksuaalisuus että väkivalta ovat olleet uuden ajan alun tutkimuksen peruskauraa vähintään viimeisen kuudenkymmenen vuoden ajan. Arjen ja tavallisen ihmisen historia ei myöskään ole aivan ensi kertaa tutkijoiden tai historiantutkijain asialistalla. Keskisarja kuitenkin jättää seksistä ja väkivallasta sekä historiantutkimuksessa että muuten kokoajan käytävän keskustelun suurelta osin lukijan valistuneisuuden ja mielikuvituksen varaan. Silloinkin kun Keskisarja viittaa nimeltä muihin tutkijoihin, viittauksen sisältö on usein asian kannalta irrelevantti: Olli Matikaisen panos rikoshistoriantutkimukseen tulee kuitatuksi, kun hänen suuhunsa pannaan selitys termistä ”hyvä mies” (eräänlainen aisankannattaja, s. 50) ja Jussi T. Lappalaisen pitkällisestä sotahistoriantutkimuksesta mainitaan teamus, että ”vatsallaan marssivat” sotajoukot usein kärsivät ripulista (s. 207).

On totta, että käsitteellistämässä käytetään nykyään kummallisia ulkomaankielisiä sanoja. On kuitenkin kysyttävä, onko yleistäjuistamisessa tarpeen tyypistää niihin liittyvä keskustelu vai selittää tieteessä käytetty terminologia lukijalle niin, että asiaan vihkiytymätönkin sen ymmärtää – sekä nyt että törmätessään siihen joskus tulevaisuudessa? Terminologia ja käsitteet ovat tapa puhua asioista

yksityiskohtaisemmin ja niin, että muutkin tietävät, mistä puhutaan. Ne ovat kahvin, kaakaon ja rooboksen kaltaisia käteviä sanoja, joilla voidaan päästä nopeammin oikeaan asiaan tieteen kuumien juomien kuppilassa. Niistä sopiminen on suomalaisilta kielenkäyttäjiltä onnistunut ennenkin, vaikka kielellisiä paineita englannin sijasta aikaisemmin aiheuttivat ruotsi ja venäjä – miksi se nyt yhtäkkiä muuttuisi mahdottomaksi?

Hieman avomielisemmässä ”teoreettisetnologisten mölyjen” (Keskisarjan ilmaus sivulta 11) pohdinnassa olisi saattanut olla vastaus myös kirjan toiseen ongelmaan. Keskisarja ilmoittaa, että seksin ja väkivallan tarinoista raottuu ”räppänä arkeen, yhteiskuntaan ja ihmismieleen”. Hän onnistuukin kontekstoimaan – anteeksi, kertomaan mihin tarinat saattavat liittyä ja mitä taustoja niillä olisi saattanut aikakauden yhteiskunnassa olla – esimerkiksi taustensa pienoiselämäkertoja erinomaisen hyvin. Keskisarja saa selville, häntä itseään jälleen lainatakseni, että ”ajasta riippumatta piilee rikostarinoiden merkitys siinä, että joku marginaalinen piruparka voi kytkeytyä yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuuteen”. Ongelma tulee siitä, että pienoiselämäkerrat kuitenkin jäävät yksittäisiksi esimerkeiksi, joiden yleisyyttä tai edustavuutta ei pohdita. Jopa tällainen vuosikausia noitia tutkinut ja noitia useimmiten aika

1. *Kyynelten kallion* julkistus Sitalassa tiistaina 13.9.2011. www.sitala-publishing.fi

2. Keskisarja ei tosin aivan kokonaan noudata omaa periaatettaan, sillä esimerkiksi sivulla 147 hän sanoo, että esimerkkinä kertomansa tarina eläimeensekaantujasta oli ”tavallinen yhdellä varauksella”: yleensä hänen kaltaisistaan ei jäänyt lähteitä lainkaan, koska he eivät jääneet kiinni.

tavallisiksi väittävä tutkija kuin allekirjoittanut joutuu nieleskelemään muutaman kerran, kun eläimeensekaantujista, rakastajattarensa aviomiehen murhaajista ja ristiinpukeutujista puhutaan sumeilematta ”tavallisina ihmisinä” arjen historian termein. Metodit ja teorialat ovat niitä keinoja, joilla yksittäisistä erimerkkitapauksista saadaan aikaan yleistävää pohdintaa ja tutkimustuloksia. Metodien ja teorioiden avulla syrjäytymisestä tai vallankäytöstä voidaan puhua yleisemmin, vaikka käsillä olisikin vain yksi satunnainen ja poikkeuksellinen esimerkki. On mahdollista että niiden avulla räppänestä olisikin sukeutunut ihan kokonainen ikkuna yksilöihin, yhteisöihin ja ihmissuhteisiin.

Rehellisesti sanottuna minä sitä paitsi löysin kirjasta kovin vähän seksiä mutta aika paljon enemmän väkivaltaa. Kirjassa ryypätään, raiskataan niin naisia kuin miehiä ja ilmeisesti muutama eläinparkakin, siinä tehdään huorin ja murhataan sekä lopuksi kidutetaan ja teloitetaan muutama syytetty raoin menetelmin. Jos tämä on todellinen kuva esiteollisen ajan ”tavallisesta” seksistä, on hämmästyttävää, että ihmiskunta ei kuollut sukupuuttoon. Kyllä kai suurimman osan tavallisesta seksistä sentään on täytynyt olla kaikkien osanottajiensa mielestä vähintään ihan kivaa – vaikka siitä ehkä onkin määrällisesti ja laadullisesti vähemmän raflaavia lähteitä? Seuraavan seksihistoriakirjan haluaisinkin lukea siitä.

– RAISA MARIA TOIVO